

Anmeldelse:

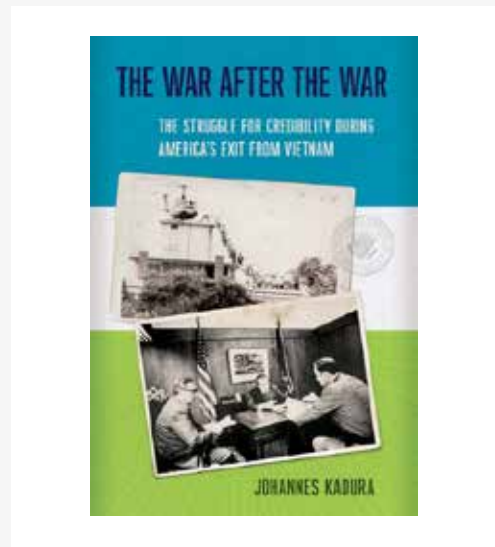
Nederlagets troldmænd

Af Erik Beukel

For præsidenterne Nixon (1969-74) og Ford (1974-77) var kampen for at afslutte krigen i Vietnam og opnå 'fred med ære' uden tabet af USA's troværdighed som at manøvrere i et stormfuldt farvand med synlige og usynlige klippe-skær.

Johannes Kadura: *The War After The War. The Struggle for Credibility during America's Exit from Vietnam.* Cornell University Press. Ithaca and London, 2016, 164 s. + noter, 55s.

30. april 1975 gennembrød sovjetisk byggede tanks fra Nordvietnams hær indhegningen til præsidentpalæet i Saigon. Præsidenten blev arresteret, og byen blev af sejrherrene omdøbt til Ho Chi Minh Byen efter det kommunistiske Nordvietnams legendariske leder, der var død få år før. For USA var krigen tabt, og det lignede en overvældende sejr for Sovjetunionen som Nordvietnams nærmeste allierede. Siden Paris-aftalen og våbenstilstanden i januar 1973 havde det været den amerikanske minimumsstrategi at bevare et uafhængigt Sydvietnam, og

det var ikke lykkedes. I de sidste timer før erobringen af præsidentpaladset var op mod 1.400 amerikanere og 5.500 sydvietnamesere blevet reddet ved hjælp af helikoptere ud til amerikanske flådefartøjer i Det Sydkinesiske Hav. Men tusinder af desperate sydvietnamesere blev ladet tilbage, og der udspandt sig hjerteskrærende scener af mennesker, som kæmpede for en plads på helikopterne – scener der

Erik Beukel er dr.scient.pol. og tidligere seniorforsker ved Dansk Institut for Internationale Studier.

blev vist på amerikansk TV. Bagefter blev op mod 65.000 sydvietnamesere henrettet, og ca. 200.000 sendt i såkaldte genopdragelseslejre.

De tragiske scener markerede afslutningen på bestræbelserne på at bevare et ikke-kommunistisk Sydvietnam og indføre demokrati i landet. En del amerikanere havde dog aldrig troet på denne form for værdiekspor til samfund, der altid havde været autoritære. Siden 1968 havde den amerikanske krigsdeltagelse været stærkt omstridt i USA, og efter Nixon var blevet præsident i 1969 var han sammen med den nære rådgiver Henry Kissinger – som var dybt skeptisk over for ideer om demokratifremme – været tvunget til at finde ud af, hvordan man kunne slippe ud af dette morads uden, at USA's ære og troværdighed blev ødelagt.

Sideløbende med tilbagetrækning af amerikanske soldater fra Sydvietnam fulgte Washington en dobbeltstrategi: (A) opretholdelse af et selvstændigt Sydvietnam; da det efterhånden blev vanskeligere, fokuserede man på (B) en tilbagefaldsstrategi for at begrænse de skadelige virkninger for USA i den Kolde Krig.

Et selvstændigt Sydvietnam

De første måneder efter våbenstilstanden byggede Nixon-administrationens bestræbelser på at opretholde et selvstændigt Sydvietnam på, at Nordvietnams overtrædelser af våbenstilstanden kunne udløse et kraftigt amerikansk militært gensvar, som demonstreret af de såkaldte jule-bombninger af mål i Nordvietnam i slutningen af 1972. Disse bombninger, der var de mest intense siden Anden Verdenskrig, sigtede også på at berolige regeringen i Sydvietnam, der ikke brød sig om udsigten til en aftale med Nordvietnam. Vietnams betydning for USA's tro-

værdighed i den Kolde Krig blev fremhævet, men forestillingen om kommunismen som en monolitisk Sovjet-styret trussel var ikke afgørende. Modsat tidligere blev det erkendt, at der eksisterede en dyb mistillid mellem de to kommunistiske stormagter, og Nixon-administrationen forstod i høj grad at udnytte denne mistillid i trekants-diplomatiet USA-Sovjetunionen-Kina. Dominoteoriens forudsigelse af, at et nederlag i Vietnam ville udløse en kædereaktion i Sydøstasien – første gang fremført af præsident Eisenhower i 1954 – spillede primært en rolle i den amerikanske beslutningsproces umiddelbart før Saigons fald som et argument fra præsident Ford over for en modvillig Kongres.

Det var hele tiden et overordnet mål for administrationen at bevare handlefriheden, og den havde ingen illusioner om, at Nordvietnam ville overholde Paris-aftalen. Denne pessimistiske tolkning af aftalen blev dog mere holdt internt, mens man udadtil anslog en optimistisk tone, som da præsident Nixon proklamerede Paris-aftalen som en stor succes for det selvstændige Sydvietnam.

Tilbagefaldsstrategien

Efterhånden som situationen på landjorden i Sydvietnam blev yderligere forværret til ugunst for Saigon-regeringen, og præsident Nixons hjemlige position blev stadig svagere på grund af Watergate-skandalen, greb Det Hvide Hus mere og mere til det andet led i dobbeltstrategien: en tilbagefaldsstrategi, hvis/når Nordvietnams og Den Nationale Befrielsesfronts erobring af hele Sydvietnam ikke kunne stoppes. Administrationen begyndte at lægge afstand til Thieu-regimet, og skadevirkningerne for USA's prestige og styrke i den Kolde Krig, hvis Sydvietnam faldt, blev nu nedspillet, men uden at

modsætningen til tidligere påstande om vigtigheden af at bevare USA's troværdighed i den Kolde Krig blev alt for åbenlys. Der blev lagt vægt på, at der gik en 'passende tid' (decent interval) mellem Paris-aftalen og Sydvietnams kollaps. Selve udtrykket decent interval var uklart, men netop det talte for dets brug. I takt hermed blev betydningen af at forbedre forholdet til Sovjetunionen og Kina yderligere fremhævet.

Andre led i tilbagefaldsstrategien var indledt straks efter Paris-aftalen, da Henry Kissinger foretog en rundrejse til en række hovedstæder i Østasien for at forsikre allierede i Asien om USA's fortsatte støtte, påvirke Nordvietnam til at overholde Paris-aftalen – først og fremmest ved i Hanoi at gentage truslen om nye luftangreb – og konsolidere tilnærmelsen til Kina.

Kaduras bog giver et klart indtryk af, hvorledes afslutningen på USA's deltagelse i Vietnam-krigen og dobbeltstrategiens faser blev nært flettet sammen med amerikansk indenrigspolitik. Uden de stadige afsløringer af præsidentens myndigheds-misbrug for at begrænse offentlighedens kendskab til indbruddet i Demokraternes partikontor i Watergate-komplekset havde krigsmodstanderne i Kongressen ikke haft tilstrækkelig styrke til at samle det nødvendige flertal imod bevillingerne til krigen i Indokina.

Der argumenteres overbevisende for, at præsidentens ofte paranoide og ekstremt hemmelighedsfulde beslutningsstiler med at hindre Nixon i at beordre et militært svar på Nordvietnams overtrædelser af Paris-aftalen. Nixon ikke blot gravede sin egen grav, men forstærkede USA's militære impotens i Indokina.

Kissinger overtog i denne periode i stigende grad udformningen af den daglige udenrigspolitik fra en præsident, som

var fuldt optaget af at begrænse Watergate-skandalen. Kadura præciserer, at det er et åbent spørgsmål, hvor meget Kissinger vidste – eller ønskede at vide – om Watergate, men han så sagen som primært et PR-problem og ikke som et problem om forfatningens og lovgivningens grænser for Det Hvide Hus' magtbeføjelser. Den udenrigspolitiske realist fornægtede sig ikke!

For Det Hvide Hus blev det et kerneargument, at nederlaget i Indokina skyldtes Kongressens misbrug af Watergate til at stoppe bevillingerne til det amerikanske militær. Budskabet var, at karakteren af det amerikanske politiske system uundgåeligt var ødelæggende for en effektiv udenrigspolitik, og Kadura argumenterer for, at synspunktet faktisk afspejlede Nixon, Ford og Kissingers dybfølte frustration og vrede over, at administrationen var blevet forrådt af hjemmefronten. Men præsident Ford var samtidig forsigtig med at gå for langt med dette argument: nu var det på tide at hele den dybe splittelse i den amerikanske befolkning.

Grænser for troldmænds magt

En speciel side af virkningerne af det amerikanske nederlag blev bemærket i et internt notat til Kissinger i sommeren 1975: en omvendt dominoeffekt, idet USA's allierede i Asien efter Sydvietnams fald var mere opsatte på at fastholde det amerikanske engagement. Men var den oprindelige dominoteori ikke holdbar, kan beslægtede teorier ikke uden videre afvises: en så kløgtig iagttagelse som Singapores mangeårige premierminister Lee Kuan Yew har således anført, at det amerikanske militære engagement gav Sydøstasiens ikke-kommunistiske nationer tid til at udvikle sig. Holdbarheden af den teori er vanskelig at bevise eller modbevise.

Hvad angår Vesteuropa delte tilhængere af alliancen med USA ikke bekymringen for, at troværdigheden af alliancegarantien var blevet undergravet. Snarere var der en vis lettelse over, at USA opgav en meningsløs krig.

Kadura konkluderer, at tilbagefaldsstrategien i vidt omfang lykkedes, og at nederlaget i Vietnam havde begrænsede virkninger for det amerikanske alliancesystem: på det punkt var nederlagets troldmænd med præsidenten som 'øverste troldmand' ikke uden succes. Men da det drejede sig om at inddæmme Watergate-skandalen, var Tricky Dick en håbløs amatør. Også på diplomatiets område var der dog grænser for troldmændenes magiske evner. Grænserne for USA's magt blev erkendt af Det Hvide Hus og indgik i politikformuleringen med tilnær-

melsen til Kina og afspændingen i forhold til Sovjetunionen, der var en del af forudsætningerne for, at tilbagetrækningen fra Vietnam kunne lykkes uden de store internationale skadevirkninger. Med andre ord var det succesfulde trekants-diplomati afhængig af en ny erkendelse af egne interesser i Beijing og Moskva.

Bogen giver et fint indblik i Nixon- og Ford-administrationernes mangeartede problemer, som det er en god ide at repetere mere end 40 år senere. Med en præsident, som under valgkampen udviste en forbløffende troldmandskunst, er det spændende at se, hvordan præsident Trump vil håndtere udfordringerne i farvande, der ikke er mindre stormfulde.

○ ○ ○